

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2022

Tíreolaíocht

Cuid a hAon agus Freagarleabhar

Ardleibhéal

Dé hAoine 10 Meitheamh Maidin 9:30 - 12:20

320 marc

Scrúduimhir

____	____	____	____	____	____

Lá agus Mí do Bhreithe

____	____	____	____

Scríobh 3 Feabhra mar 0302,
mar shampla

Stampa an Ionaid

Treoracha

Scríobh do Scrúduimhir, Lá agus Mí do Bhreithe sna boscaí ar an gclúdach tosaigh.

Scríobh do chuid freagraí do gach cuid den scrúdú sa fhreagarleabhar seo.

Déanfar an freagarleabhar seo a scanadh agus is ar scáileán a chuirfear do chuid oibre i láthair an scrúdaitheora. Is féidir nach bhfeicfidh an scrúdaitheoir aon rud a scríobhfaidh tú taobh amuigh de bhoscaí na bhfreagraí.

Scríobh do chuid freagraí le peann gorm nó le peann dubh. Is ceadmhach duit úsáid a bhaint as peann luaidhe i gcás sceitsí, graf agus léaráidí amháin.

Tá dhá chuid sa scrúdú seo. Tá ceisteanna **CHUID A DÓ** ar fáil i gceistpháipéar ar leith, ach ní mór duit do chuid freagraí a scríobh sa fhreagarleabhar seo.

CUID A hAON

Ceisteanna Gearrfhreagra

80 marc

Freagair **DEICH** gceist ar bith.

Tá na ceisteanna go léir ar aon mharc.

CUID A DÓ

Ceisteanna Struchtúrtha agus Aistí

240 marc

Ní mór duit **TRÍ** cheist a fhreagairt. Ní ceadmhach duit gach ceann de na trí cheist a roghnú as an roinn chéanna. Féadfaidh tú dhá cheist a roghnú as an roinn chéanna más mian leat.

- Roinn 1 – **Patrúin agus Próisis sa Chomhshaol Fisiceach** (Ceist 1-3)
- Roinn 2 – **Tíreolaíocht Réigiúnach** (Ceist 4-6)
- Roinn 3 – **Toghaonaid** (Ceist 7-12)
- Roinn 4 – **Roghaonaid** (Ceist 13-24)

Tá na ceisteanna go léir ar aon mharc.

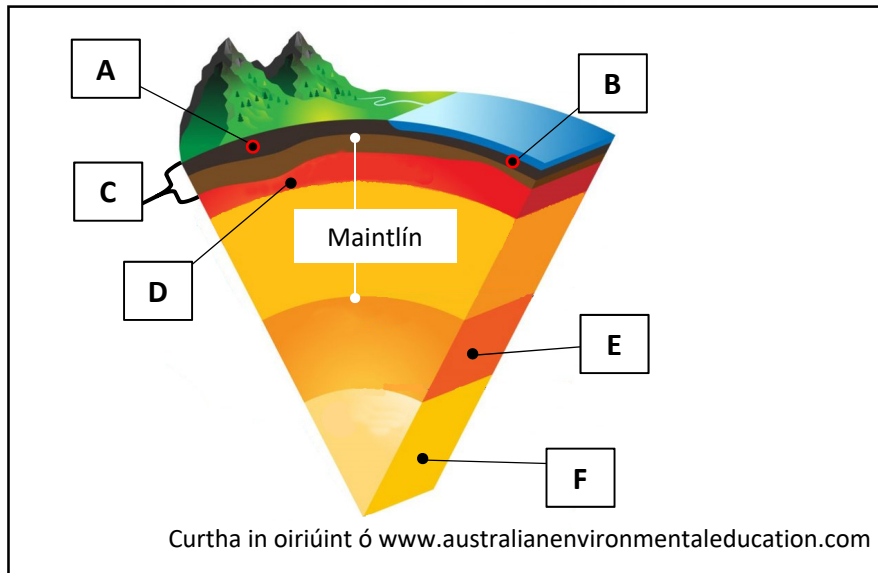
CUID A hAON – CEISTEANNA GEARRFHREAGRA – 80 MARC

Freagair **DEICH** gceist ar bith.

Tá na ceisteanna go léir ar aon mharc.

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SNA SPÁSANNA ATÁ ANN DÓIBH

1. Struchtúr an Domhain

Scrúdaigh an léaráid thuas ina dtaispeántar cisil éagsúla an domhain agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Meitseáil gach ceann de chisil an domhain a bhfuil na lipéid **A** go **F** orthu sa léaráid thuas, leis an téarma sa tábla thíos is fearr a mheitseálann é.

Scair an Domhain	Litir
Astanaisféar	
An croí istigh	
Screamh aigéanach	
Litisféar	
Screamh ilchríochach	
An croí amuigh	

- (ii) Cuir tic (✓) sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu fíor nó bréagach atá an ráiteas seo a leanas.

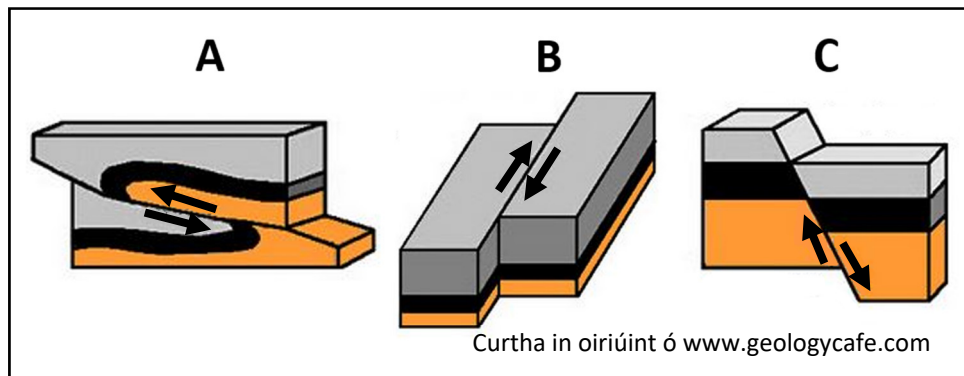
Is é atá sna fórsaí ingineacha ná na fórsaí a fheidhmítear taobh istigh den domhan.

Fíor ☐

Bréagach ☐

[8m]

2. Éascadh

Scrúdaigh na léaráidí thuas ina dtaispeántar cineálacha difriúla éisc. Freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- Meaitseáil gach ceann de na léaráidí **A**, **B**, agus **C** leis an gcineál éisc sa tábla thíos is fearr a mheaitseálann é.
- Cuir tic (✓) sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu le teannas, le comhbhrú nó le fiaradh is mó a luaitear na héisc atá ainmnithe sa tábla thíos.

C.2 (i)		C.2 (ii)		
Litir	An Cineál éisc	Teannas (✓)	Comhbhrú (✓)	Fiaradh (✓)
	Srcéasc / Éasc claochlúcháin			
	Gnáthéasc			
	Sá-éasc			

- Ainmnigh tírghné **amháin** a fhoirmítear trí éascadh.

[8m]

3. Oighriú

Curtha in oiriúint ó © íomhánna le James Balog agus an Extreme Ice Survey

Sna fótagraif thuas taispeántar suíomh shoc Oighearshruth Stein ag **A** in 2006 agus ag **B** in 2015. Scrúdaigh na fótagraif agus freagair gach ceann de na ceistanna seo a leanas.

- (i) An ndeachaigh Oighearshruth Stein chun tosaigh nó ar gcúl idir 2006 agus 2015?
Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

Chun tosaigh ☐

Ar gcúl ☐

- (ii) Cé acu **ceann** de na próisis seo a leanas a chuireann soc oighearshrutha chun tosaigh?
Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

Sracadh ☐

Leá ☐

Bailiú/Cruachadh ☐

Scríobchaitheamh ☐

- (iii) Bhog soc Oighearshruth Stein 540 méadar idir 2006 agus 2015.
Ríomh meánráta bliantúil na gluaiseachta a rinne an soc, ina méadair, idir 2006 agus 2015.

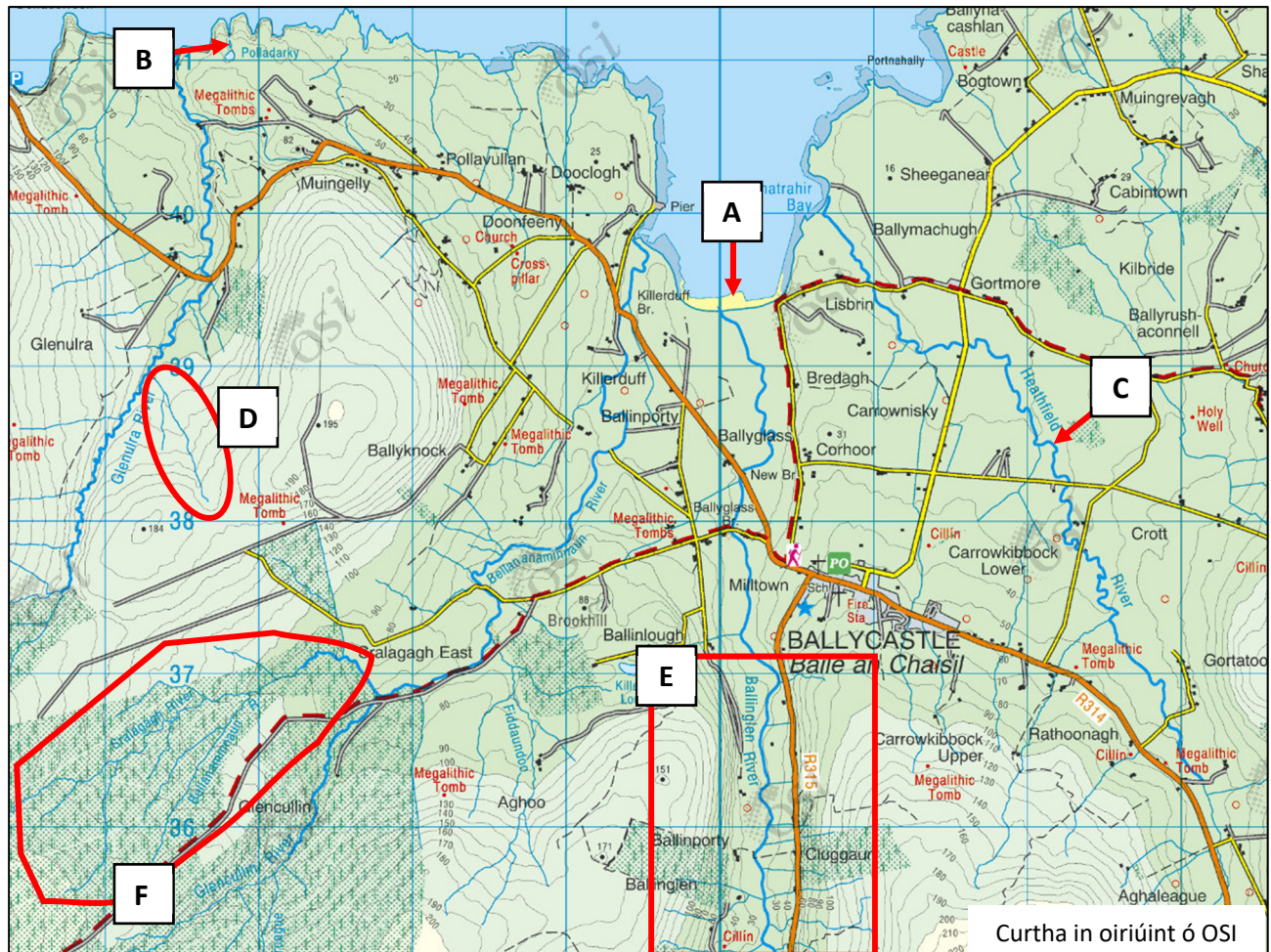

- (iv) Ainmnigh **dhá** thírghné a fhoirmítear de thoradh sil-leagan oighreach.

1.
2.

[8m]

4. Próisis Fhisiceacha

Scrúdaigh an sliocht as an léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Meaitseáil gach ceann de na gnéithe atá lipéadaithe mar **A** go **D** ar an léarscáil thuas leis an téarma sa tábla thíos is fearr a mheaitseálann é.

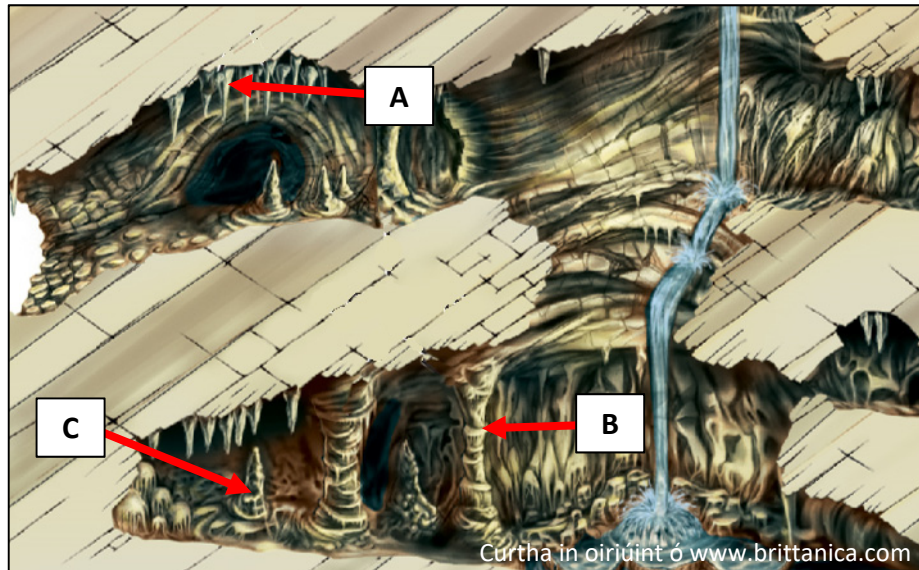
Litir	Téarma
	Poll séideáin
	Lúb
	V-ghleann
	Trá

- (ii) Ainmnigh an gréasán draenála is fearr a mheaitseálann an gréasán atá le feiceáil sa limistéar a bhfuil lipéad **E** air **agus** ainmnigh an gréasán draenála is fearr a mheaitseálann an gréasán atá le feiceáil sa limistéar a bhfuil lipéad **F** air.

E:
F:

[8m]

5. Tírdhreacha Carstacha

Scrúdaigh an léaráid thuas a thaispeánann limistéar faoi thalamh i dtírdhreach carstach agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Ainmnigh na gnéithe faoi thalamh atá lipéadaithe **A**, **B** agus **C** ar an léaráid thuas.

Litir	Gné faoi thalamh
A	
B	
C	

- (ii) Cuir tic (✓) sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu fíor nó bréagach atá gach ceann de na ráitis seo a leanas.

	Fíor	Bréagach
Is é is síothlú ann ná gluaiseacht uisce síos trí charraig nó trí ithir.	☐	☐
Is é is abhainn athsceite ann ná abhainn a imíonn faoi thalamh.	☐	☐

[8m]

6. Léarscáil de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceistanna seo a leanas.

- (i) Ainmnigh an séadchomhartha ag S 226 248.

- (ii) Tabhair tagairt eangaí sé fhigiúr do Stáisiún an Gharda i gCluain Meala.

- (iii) Tomhais, ina chiliméadair, fad an bhóthair réigiúnaigh R688 ón áit a dtagann sé isteach sa léarscáil ag S 183 270 go dtí an áit a mbuaileann sé leis an N24 ag S 198 236.

- (iv) Déan meastachán, ina chiliméadair chearnacha, ar achar na talún taobh ó thuaidh den N24.

[8m]

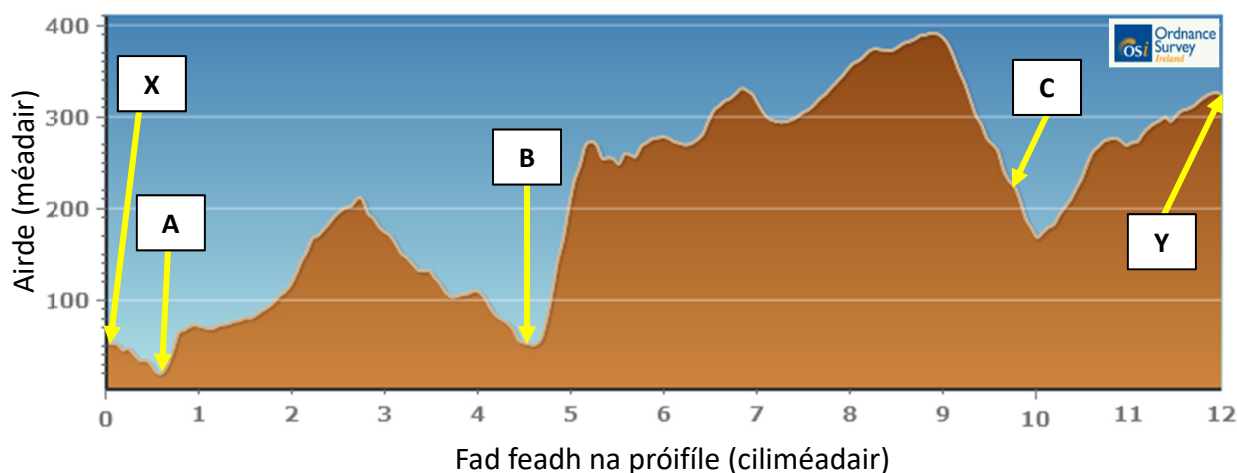
7. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Aimsigh pointe **X**, S 140 200, agus pointe **Y**, S 260 200, ar an léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tá an dá phointe ar thuaidhlíne 20.

I bhFíor 1 taispeántar próifíl airde de thrasghearradh ar líne idir Pointe **X** agus Pointe **Y** ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis.

Fíor 1: Próifíl Airde de Thrasghearradh ar líne idir Pointe **X** agus Pointe **Y**

Nóta: Níl an phróifíl airde seo ar an scála céanna le léarscáil na SO

Agus tú ag baint úsáid as an léarscáil 1:50 000 agus as an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis agus as an bpróifíl airde thuas, freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Ainmnigh an abhainn a trasnaíonn an phróifíl ag **A**.

- (ii) Cén t-ainm atá ar an raon rothaíochta atá suite ag **B**?

- (iii) Cad é an talamhúsáid ag **C** thuas?

- (iv) Ainmnigh bóthar réigiúnach **amháin** atá ar an limistéar den léarscáil a thaispeántar ar an bpróifíl airde.

[8m]

8. Aerfótagraf

Scrúdaigh an t-aerfótagraf de Chluain Meala a ghabhann leis an bpáipéar seo agus scrúdaigh an léarscáil thíos de na sráideanna ar a dtaispeántar cuid den limistéar atá le feiceáil san aerfótagraf.

Nóta: Tá treoshuíomh an aerfótagraif a ghabhann leis an bpáipéar seo difriúil le treoshuíomh na léarscáile thíos de na sráideanna.

Aimsigh gach ceann de na gnéithe a bhfuil na lipéid **A**, **B**, **C**, **D** agus **E** orthu thuas, ar an aerfótagraf a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Bain úsáid as an nodaireacht aitheanta chun suíomh gach ceann de na gnéithe seo ar an aerfótagraf a thabhairt sa tábla thíos. Tá ceann amháin déanta duit.

Gné ar Léarscáil na Sráideanna	Suíomh ar an Aerfótagraf
A Clós folamh	An Tulra láir
B Droichead	
C Séipéal	
D Páirc spórt	
E Ionad siopadóireachta	

[8m]

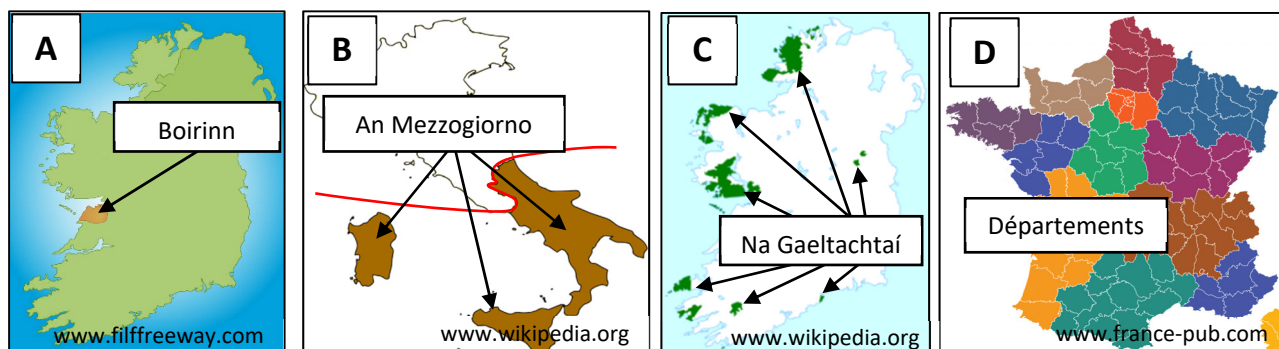
9. Réigiún

- (i) Meaitseáil gach ceann de na cineálacha réigiún seo leis an gcur síos sa tábla is fearr a mheaitseálann é.

Imeallach	Riarachán	Cultúrtha	Geomoirfeolaíoch
Cur síos ar an Réigiún		Cineál réigiún	
Réigiún in Éirinn ina bhfuil tírdhreach leithleach atá bunaithe ar chineál carraige, struchtúir nó rilfe.			
Réigiún in Éirinn ina bhfuil teanga, reiligiún agus/nó modh maireachtála sonrach ag na daoine.			
Réigiún san Eoraip a bhfuil teorainneacha sonracha air atá á bhainistiú ag údarás mar rialtas áitiúil.			
Réigiún níos boichte san Eoraip ina bhfuil tearcchorbairt ar ghníomhaíochtaí geilleagracha.			

- (ii) Scrúdaigh gach ceann de na léarscáileanna thíos ar a dtaispeántar samplaí de chineálacha difriúla réigiún.

Meaitseáil gach ceann de na léarscáileanna a bhfuil na lipéid **A, B, C** agus **D** leis an gcur síos sa tábla is fearr a mheaitseálann í.

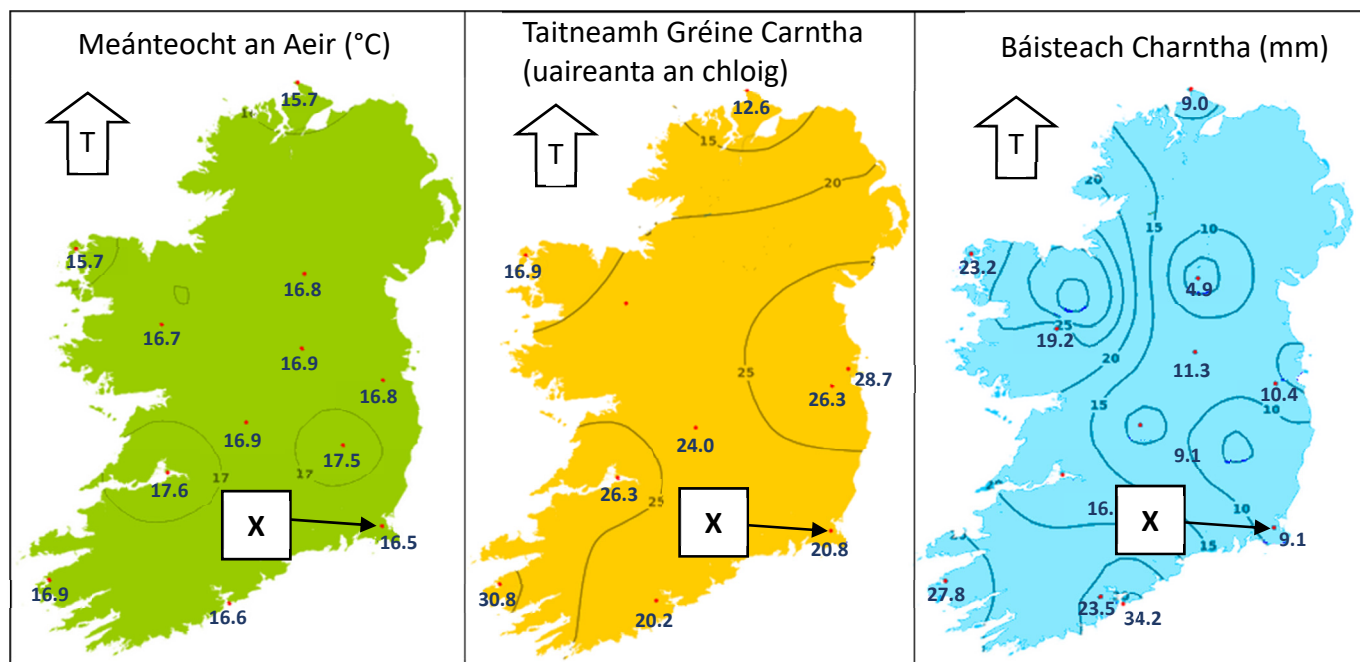

Cur síos ar an Réigiún	Sampla de réigiún
Réigiún in Éirinn ina bhfuil tírdhreach leithleach atá bunaithe ar chineál carraige, struchtúir nó rilfe.	
Réigiún in Éirinn ina bhfuil teanga shonrach i bpáirt ag na daoine.	
Réigiún san Eoraip a bhfuil teorainneacha sonracha air atá á bhainistiú ag údarás mar rialtas áitiúil.	
Réigiún níos boichte san Eoraip ina bhfuil tearcchorbairt ar ghníomhaíochtaí geilleagracha.	

[8m]

10. Aimsir

Cairteacha Aimsire ó Dé Luain, 6 Meán Fómhair go dtí Dé Domhnaigh, 12 Meán Fómhair, 2021

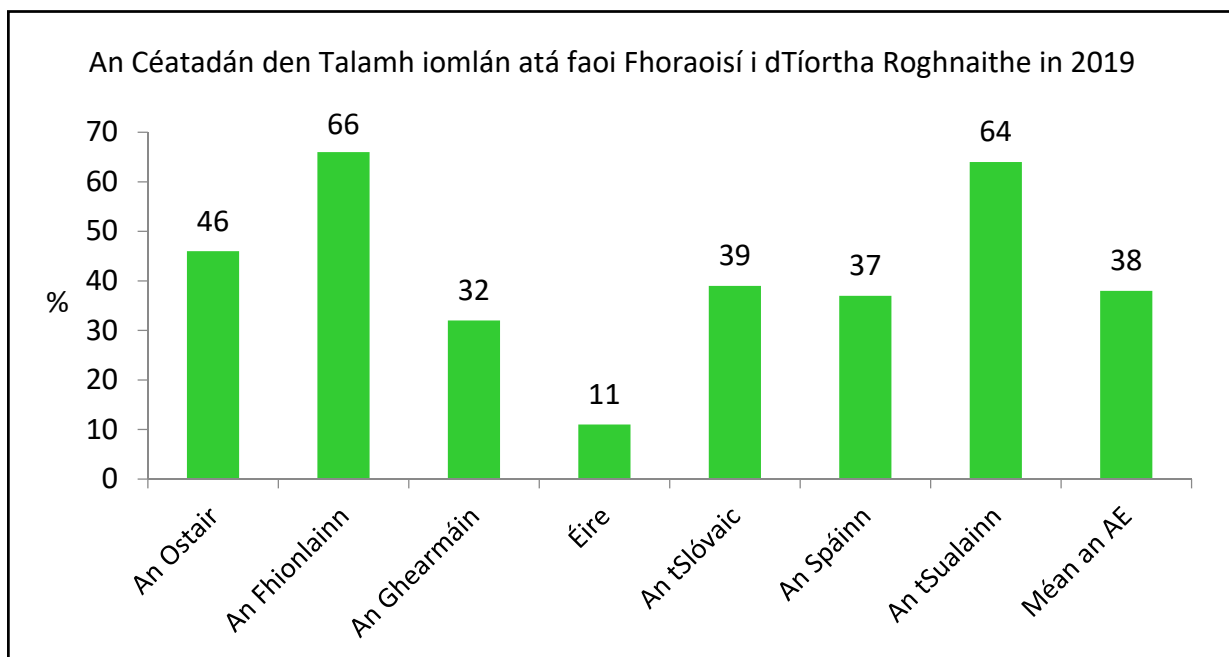
Curtha in oiriúint ó www.met.ie

Scrúdaigh na cairteacha aimsire thuas agus cuir tic (✓) sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu fíor nó bréagach atá gach ceann de na ráitis seo a leanas.

	Fíor	Bréagach
(i) Ba é 16.5 °C meánteocht an aeir sa limistéar a bhfuil X air idir 6 Meán Fómhair agus 12 Meán Fómhair.	☐	☐
(ii) Bhí níos mó ná 25 uair de thaitneamh gréine carntha in iarthuaisceart na hÉireann idir 6 Meán Fómhair agus 12 Meán Fómhair.	☐	☐
(iii) Ba sa limistéar a bhfuil X air a thit an leibhéal ab airde báisteach sa tír idir 6 Meán Fómhair agus 12 Meán Fómhair.	☐	☐
(iv) Isihéilí a thugtar ar na línte ar léarscáil aimsire a cheanglaíonn limistéir chomh-ghrianmhaireachta.	☐	☐

[8m]

11. Léirmhíniú ar Staitisticí

Curtha in oiriúint ó Eurostat

Scrúdaigh an bharrachairt thuas ina dtaispeántar an céatadán den talamh a bhí faoi fhoraoisí i dtíortha roghnaithe agus an meán san Aontas Eorpach (AE) in 2019. Freagair gach ceann de na ceistanna a leanas.

- (i) Cé mhéad tír ina raibh an céatadán den talamh a bhí faoi fhoraoisí in 2019 níos airde ná meán an AE?

- (ii) Ainmnigh tír **amháin** a raibh dhá oiread na talún faoi fhoraoisí inti in 2019 seachas mar a bhí sa Ghearmáin.

- (iii) Ríomh an meáncéatadán den talamh a bhí faoi fhoraoisí in 2019 sna tíortha a thaispeántar ar an gcairt thuas.

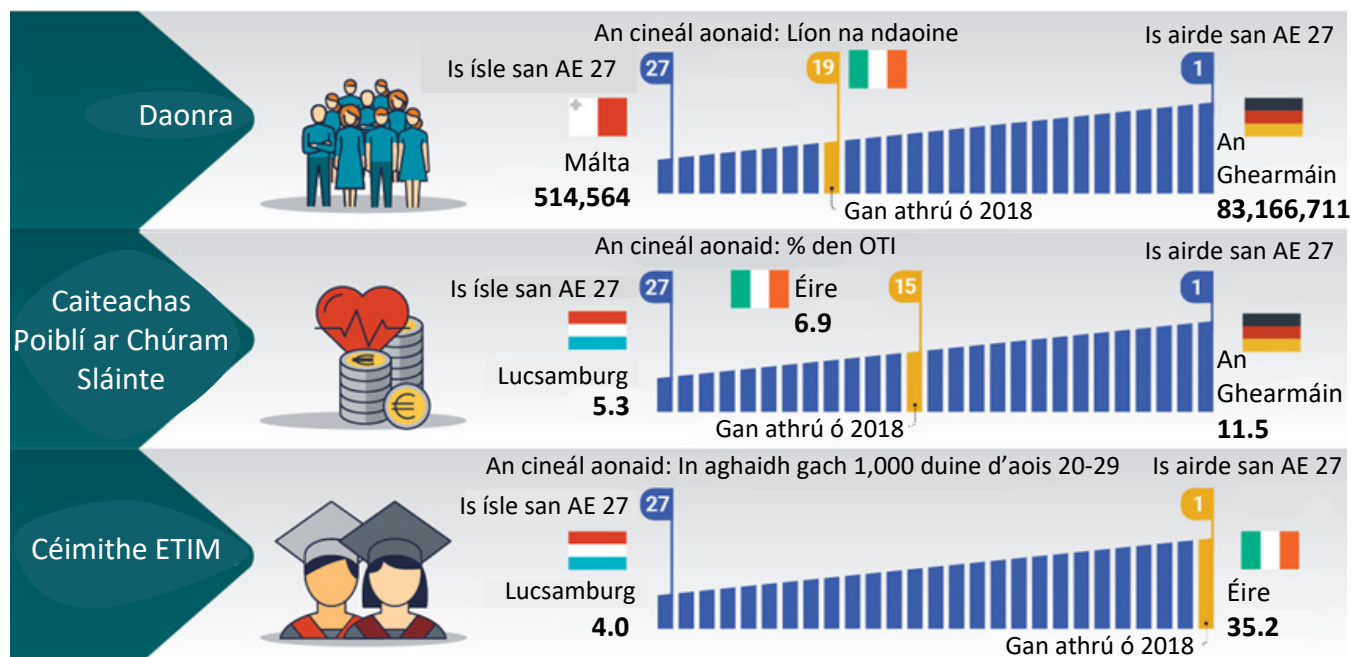
- (iv) Luaigh **dhá** bhuntáiste do thír as achar mór den talamh inti a bheith faoi fhoraoisí.

1.
2.

[8m]

12. Léirmhíniú ar Ghrafaicí

Dul Chun Cinn na hÉireann in 2019 a Thomhas

Curtha in oiriúint ón POS

Scrúdaigh an ghrafaic eolais thuas ina dtaispeántar an áit a raibh Éire rangaithe san Aontas Eorpach (AE) in 2019 i gcás na méadrachtaí seo a leanas: daonra, caiteachas poiblí ar chúram sláinte agus líon na gcéimithe san Eolaíocht, Teicneolaíocht, Innealtóireacht agus Matamaitic (ETIM). Freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Cén céatadán den OTI a chaith Éire ar chúram sláinte in 2019?

- (ii) Cén tír a bhí rangaithe sa 27ú háit in dhá cheann de na méadrachtaí?

- (iii) Ríomh an difríocht i líon na ndaoine idir an tír ab ísle agus an tír ab airde rangú i dtéarmaí an daonra.

- (iv) Tá Éire rangaithe san áit is airde san AE i gcás líon na gcéimithe ETIM san aoisghrúpa 20 go 29. Mínigh go hachomair buntáiste **amháin** do gheilleagar na hÉireann a bhaineann leis an rangú ard seo.

[8m]

Freagarleabhar do CHUID A DÓ

Treoracha

Tá ceistanna **CHUID A DÓ** ar fáil i gceistpháipéar ar leith.

Tosaigh gach ceist ar leathanach nua. Scríobh uimhir na ceiste sa bhosca ar bharr gach leathanaigh.

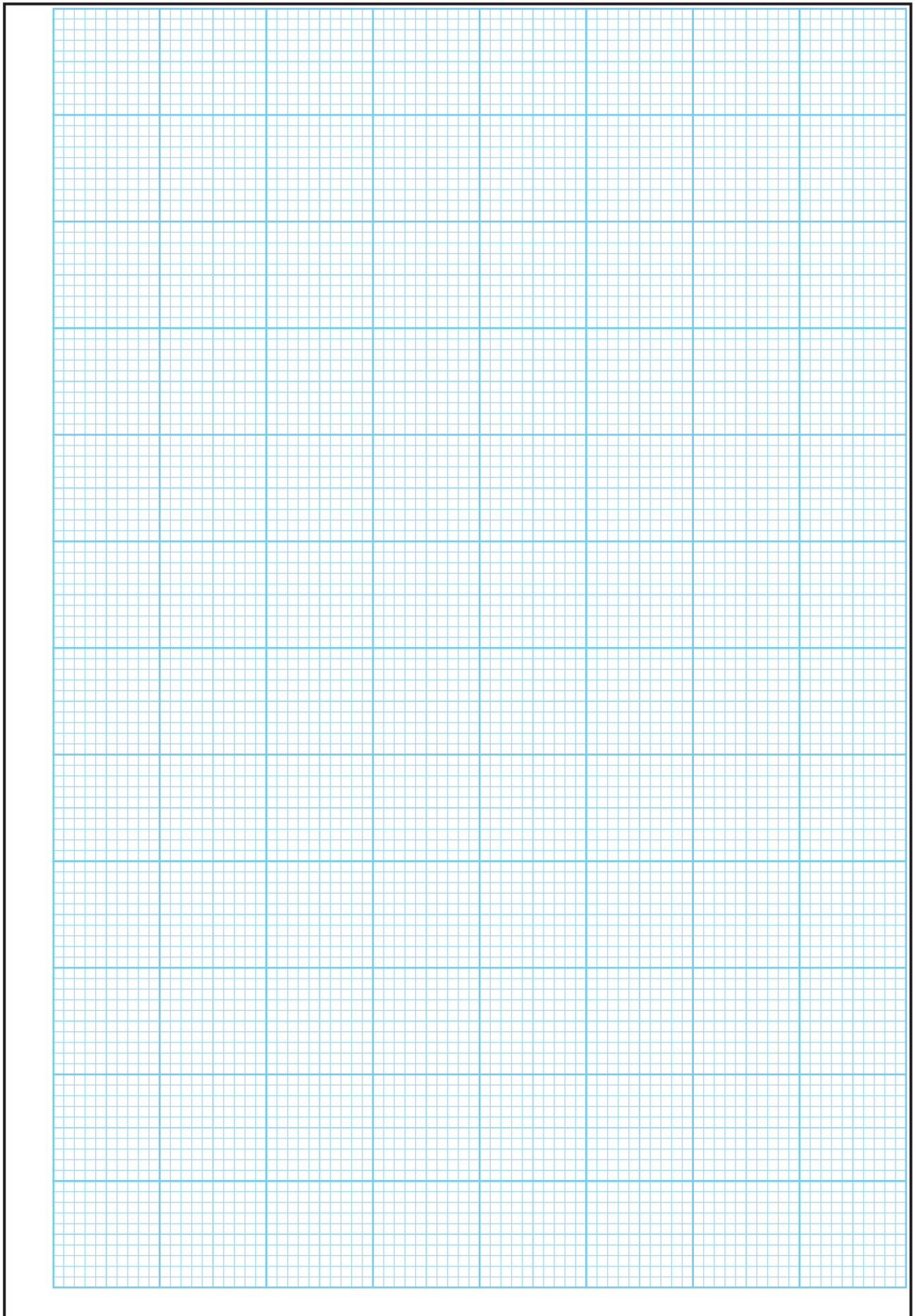
Bain úsáid as an gcolún ar chlé chun gach cuid a lipéadú, mar a thaispeántar thíos.

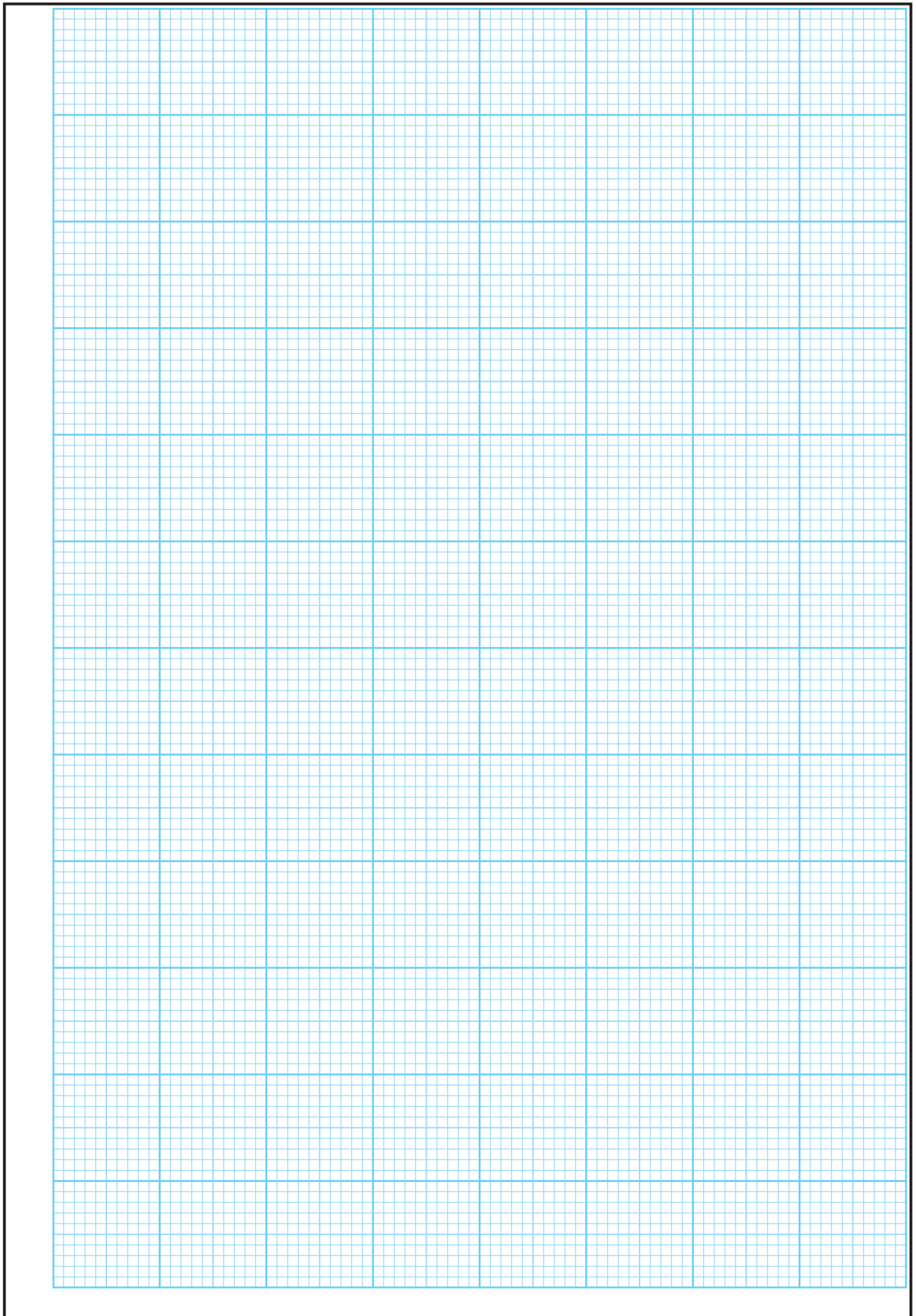
	Ceist	04	Tosaigh gach ceist ar leathanach nua
Cuid			
(a)			
(b)(i)			
(b)(ii)			

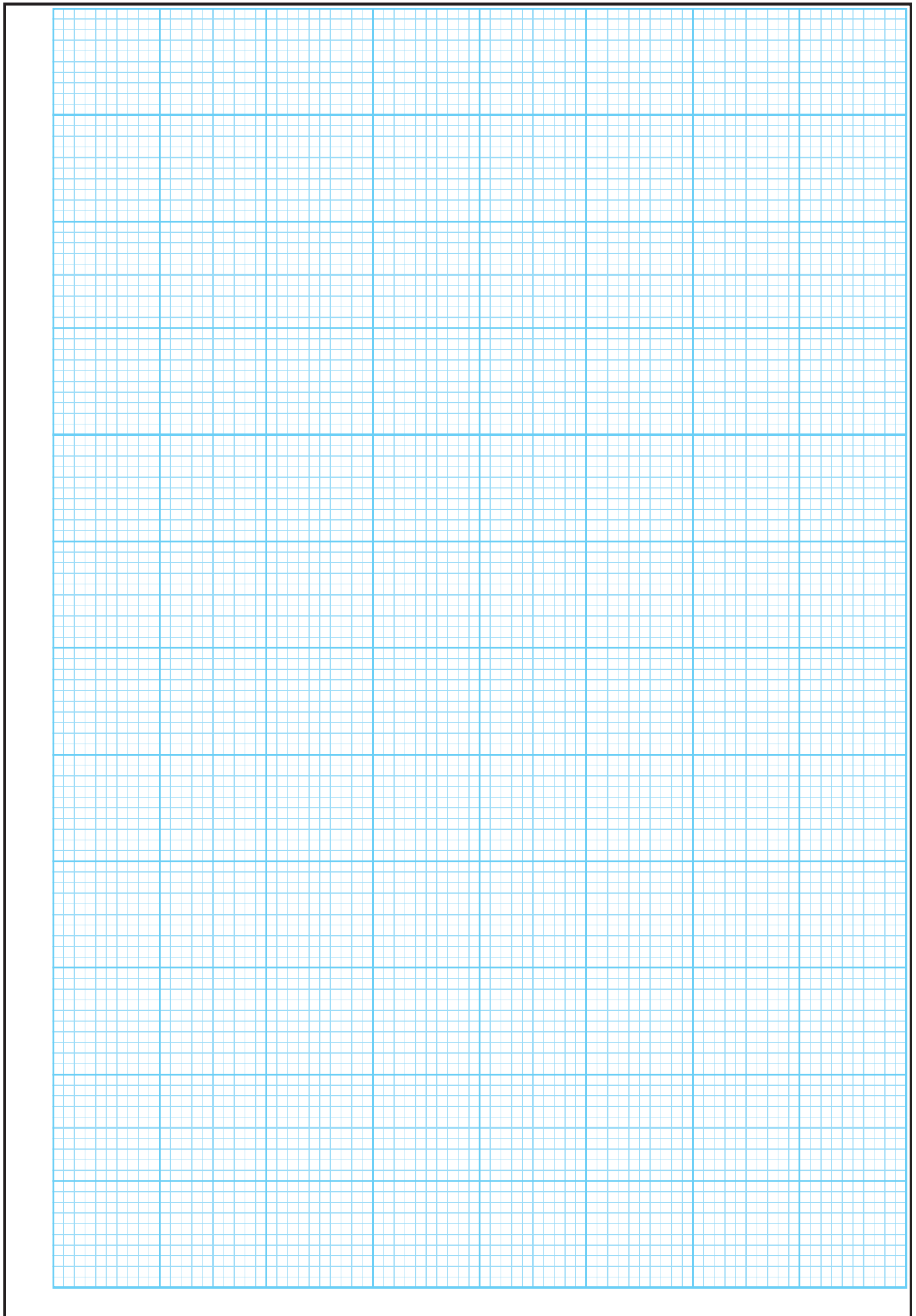
Tá ceithre leathanach de ghrafpháipéar ar fáil i gcúl an fhreagarleabhair seo. Ar na leathanaigh ghrafpháipéir, tá an bosca le haghaidh uimhir na ceiste ag bun an leathanaigh.

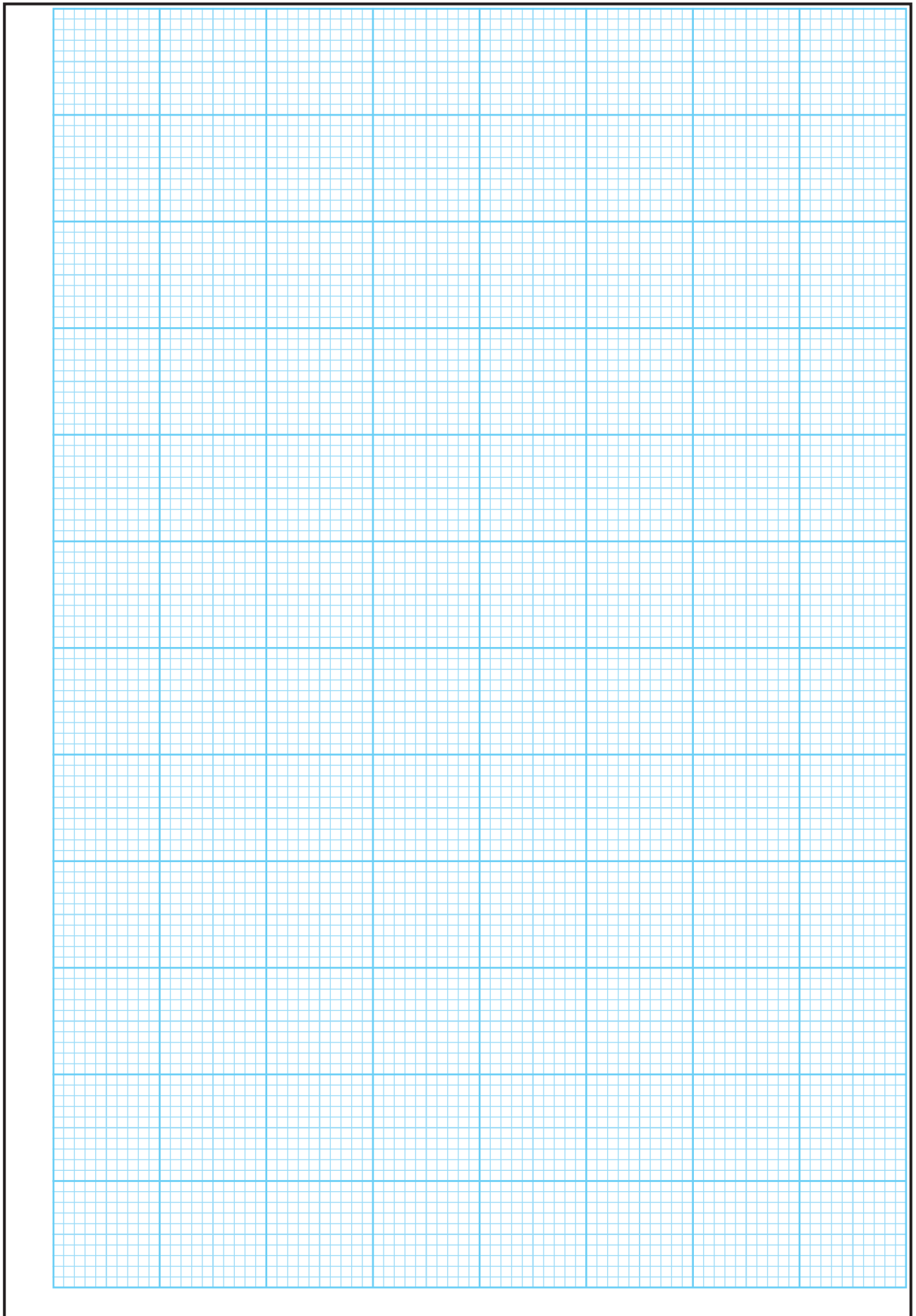
Ní gá duit na leathanaigh ar fad sa fhreagarleabhar seo a úsáid. Mura mbíonn dóthain spáis agat sa fhreagarleabhar seo, is féidir leat breis páipéir nó grafpháipéir a iarraidh ar an bhfeitheoir.

Scríobh do chuid freagraí le peann gorm nó le peann dubh. Is ceadmhach agat peann luaidhe a úsáid i gcás sceitsí, graf agus léaráidí amháin.

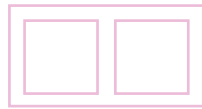

Ceist

Tosaigh gach ceist ar leathanach nua

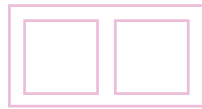
Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Ceist

Tosaigh gach ceist ar leathanach nua

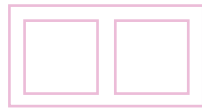
Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Ceist

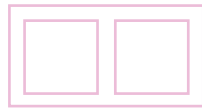

Tosaigh gach ceist ar leathanach nua

Cuid

[illegible]

Ceist

Tosaigh gach ceist ar leathanach nua

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Tosaigh gach ceist ar leathanach nua

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Tosaigh gach ceist ar leathanach nua

Cuid

[illegible]

Cuid

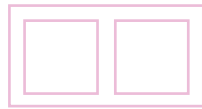
[illegible]

Cuid

[illegible]

Ceist

Tosaigh gach ceist ar leathanach nua

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

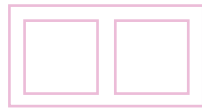
Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Ceist

Tosaigh gach ceist ar leathanach nua

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Cuid

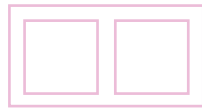
[illegible]

Cuid

[illegible]

Ceist

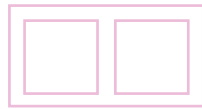

Tosaigh gach ceist ar leathanach nua

Cuid

[illegible]

Ceist

Tosaigh gach ceist ar leathanach nua

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Ná scríobh ar an leathanach seo

Fógra cóipchirt

D'fhéadfadh sé go bhfuil téacsanna nó íomhánna sa scrúdpháipéar seo nach é Coimisiún na Scrúduithe Stáit úinéir an chóipchirt orthu, agus d'fhéadfadh sé gur athchóiríodh iad, chun críche an mheasúnaithe, gan cead na n-údar a fháil roimh ré. Ullmhaíodh an scrúdpháipéar seo de réir Alt 53(5) den *Acht um Chóipcheart agus Cearta Gaolmhara, 2000*. Ní údaraítear aon úsáid dá éis chun aon chríche ach amháin chun na críche dá bhfuil sé beartaithe. Ní ghlacann an Coimisiún aon dliteanas as sárú ar bith ar chearta tríú páirtí a eascraíonn as dáileadh ná as úsáid neamhúdaraíthe an scrúdpháipéir seo.

Scrúdú na hArdteistiméireachta – Ardleibhéal

Tíreolaíocht Cuid a hAon agus Freagarleabhar

Dé hAoine 10 Meitheamh

Maidin 9:30 - 12:20